Tawa chunka ñiqin versículopa pakasqa ñawpa willakuynin - Kimsa chunka kimsayuq yupay

Ezequiel Chunka Tawayuq Yupay

Jeff Pippenger
2026-10-27

Génesis libropa tawa kaq hinaspa pichqa kaq capitulonkunapiqa, Caínpa mirayninmanta willakuyqa Setpa mirayninmanta willakuywanmi tupachisqa kachkan, mana kaqlla kasqankuta rikuchispa.

Allin Lamech hinaspa mana allin Lamech

Chay iskay miray ayllukunaqa chinkasqakunawan qispichisqakunapa hukniray kayninta unanchanku, chay iskay ayllumanta wakin mirayninkunañataq chay hukniray ayllukunapa tinkuq ‘miray unanchankuna’ kanku. Cainqa huchamanta mana wanakuyniyuq, kikinkupa imayna kasqankuraykulla llakikuq huk rikchaq runakunata unanchan.

> Paytaq nirqan: «¿Imatataq ruwarqanki? Wawqiykipa yawarninpa kunkanmi allpamanta ñuqaman qaparimuchkan. Kunanqa, makiykimanta wawqiykipa yawarninta chaskinanpaq siminta kichariq allpamanta ñakasqam kanki. Allpata llamkaptikiqa, manañam kallpanta qusunkichu; kay pachapiqa ayqiq, maynintapas purikuqmi kanki». Caintaq Tayta Diosta nirqan: «Muchuchiwasqaykiqa apay atiyniytam yallin. Qaway, kunan punchawmi allpapa hawanmanta qarquwanki; qampa uyaykimantapas pakasqam kasaq; kay pachapitaq ayqiq, maynintapas purikuq kasaq; hinaspam pipas tariwaqniyqa wañuchiwanqa». Tayta Diostaq payta nirqan: «Chayrayku, pipas Cainta wañuchiqkaqqa qanchis kuti aswan sinchitam muchuchisqa kanqa». Tayta Diostaq Cainpi huk unanchata churarqan, pipas payta tariqqa ama wañuchinanpaq. Caintaq Tayta Diospa qayllanmanta lluqsirqan, hinaspam Edenpa inti lluqsimunan lawpi kaq Nod suyupi tiyarqan. Génesis 4:10–16.

Caínqa huchankumanta mana wanakuq huk niraq runakunatam unanchan; paykunaqa kikinkupa llakikuypaq kasqankullapim yuyaychakunku, chaymanqa allin kaqta ruwanankupaq kallpanchakuyta mana munasqankuraykum kikinkuta chayachisqaku.

> Ichaqa Caíntapas paypa ofrendantapas manam allinpaq qhawarqachu. Caínqa sinchitam piñakurqa, uyantaq llakisqa rikchakurqa. Hinaspam Señorqa Caínta nirqa: ¿Imanasqataq piñakunki? ¿Imanasqataq uyayki llakisqa rikchakun? Allinta ruwaspaykiqa, ¿manachu chaskisqa kanki? Mana allinta ruwaspaykiqa, huchaqa punkupim sirichkan. Qammanmi paypa munayninqa kanqa, qamtaqmi payta kamachinki. Génesis 4:5–7.

Suqta wañuy—Kimsa Alfa hinallataq kimsa Omega

Qhipa qillqakunapim Enochta huk ñiqin angelpa unanchan hina, Lamechta iskay ñiqin angelpa unanchan hina, Methuselahta chawpi tuta qapariy hina, Noahtataq kimsa ñiqin angel hina

riqsichirqanchik. Sethpa mirayninmanta kaq Lamechqa qanchis pachak qanchis chunka qanchisniyuq watayuq kachkaspanmi wañurqan, lloqllamanta pichqa wata ñawpaqta; chay lloqlla kasqan pachapim Methuselah wañurqan. Lamechpa wañuyninmanta pichqa wata qhipatam Methuselah wañurqan, chayraykum paykunapa wañuyninkuqa Ezekielpa warminpa wañuyninta unanchanku; chay wañuymanta huk wata kuskan (1.5) qhipatam Uña Uwihapa warmin Jerusalem wañurqan.

> Hinaspan ñuqa Juanqa ch'uya llaqtata, musuq Jerusalenta, Diosmanta hanaq pachamanta uraykamuchkaqta rikurqani, qusanpaq sumaqchasqa kasarakunanpaq kaq warmi hina wakichisqata. Apocalipsis 21:2.

Ezequielpa warminpa hinaspa Lamecpa alfa wañuyninkunaqa, Jerusalénpa hinaspa Matusalénpa omega wañuyninkunawan tinkuspa, Juan Paleólogopa wañuyninta ñawpaqmantaraq rikuchiq unanchakuna karqaku; chaymanta pichqa wata qipamanñataq chunka hukniyuq ñiqin Constantinoqa Constantinopla llaqtapa pirqankunapi wañukurqa. Lamecpa siqinqa pichqa watata riqsichin, tukukuyninpi uywakuna astakusqanku qanchis punchawniyuq huk pachawan. Inti lluqsimuy lawpi kaq Romapa siqinqa pichqa watata unanchan, chaynallataq chay llapan pichqa wata ukhupi kaq tawa watayuq huk pachatawan. Ezequielpa siqinqa iskay watatawan huk punto pichqa watatawan (1.5) unanchan. Babiloniapa Jerusalénta tuñichisqanmanta kaq Ezequielpa siqinqa Romapa 66 watamanta 70 watakama Jerusalénta iskay ñiqin tuñichisqanwan tupan. Jerusalénta tuñichisqanmanta Romapa siqinqa tawa watayuq huk pachatawan kimsa wata kuskan unayniyuq huk pachatawan paqarichin. Chay tawa unancha hina kaq siqikunamanta sapa hukninqa, hamuq pachamanta ñawpaqmantaraq willakuynin ukhupi, manam hukllatachu, aswanqa iskay unancha hina kaq pachakunata paqarichirqan.

Lamech, John Palaiologos hinallataq Ezekielpa warminqa huk omega wañuywan tukukuq pachapa alfa saywantam rikuchinku. Kimsa siqikunamanta iskayninqa sapankapa tupaqninpa wañuyninwan tukukuq llaqta muyuchaytam rikuchinku. Hukninñataqmi uywakuna arkaman yaykuptinku tukukun. Omega tupaqninqa Noahpa lluqllanta Jerusalem llaqtapa tuñichiyninwan hinallataq Constantinople llaqtapa pirqankunapa tuñichiyninwanmi tupachin. Llapallan kimsa omega unanchakunaqa pisi pachallamanta domingo punchawmanta kamachikuy chayamuptin mallisqa kanapaq pachapa tukukuynintam rikuchinku.

Chiqaqtaqa, Noahpa arkanpa willakuyninpiqa manam muyurparispa wichq'ay karqanchu; ichaqa arkaman yaykunapaqqa huk wichana ñan kananpuni karqa. Q'ipikunata wichachina ñanqa muyurparispa wichq'anapaq wichana ñanpa unanchan hina qhawasqa kaptinqa, wañuymanta kimsa willakuqkuna llapallanmi muyurparispa wichq'ayta riqsichinku. Roma runakuna Jerusalem llaqtata 66 watamanta 70 watakama thuñichisqankupa ñiqinpiqa, Cestiusmi 66 watapi muyurparispa wichq'arqa, Titustaq 70 watapi iskay kaq muyurparispa wichq'ayta ruwarqa.

Tawa wata

1453 watapi Constantinople llaqtata muyuykuywan tukukuq tawa watakunaqa, Apocalipsis libropa isqun kaq capitulonpi Islammanta “pichqa killa” nisqa profeciapi, iskay kaq tawa watayuq mit'ata unanchanku. “Pichqa killa” nisqa profeciapi ñawpaq kaq tawa watayuq mit'aqa 1333 watamanta

1337 watakama karqan, Nicomedia llaqtata muyuykuy pachapi. Chay muyuykuyqa 1299 watapi julio killapa 27 kaq p'unchawninmanta yupasqa kimsa chunka pusaqniyuq watakunapa tukukuynintapas unancharqan. Jerusalem llaqtapa iskay kuti tukuchisqa kaynin, Constantinople llaqtapa huk kuti tukuchisqa kaynin, lloqllawan Nicomedia llaqtata muyuykuywanqa, Cristo manaraq paqarimuqtin 200 watamanta 198 watakama ruwasqa Panium awqanakuy campañapa pichqa testigonkuna kanku; chay campañaqa suqta kaq testigom kanman, hinallataq wakin testigokunapas kanku.

Jerusalén llaqtata iskay kuti tuñichisqankutaqa mana sasachakuspa tupanachiyta atikun, “siqi siqip patanpi.” Lloqllawan inti lluqsimuy lawpi Romapa siqinqa, iskayninpi kaq alfa hinaspa omega wañuykunawanmi tupanachisqa kanku. Panium awqa puriyqa Cristo manaraq paqarimuptin 587 watamanta Ezequielpa siqinwanpunim tupanachisqa kachkan, llaqtakunata muyurispa harkasqanku iskaynin pachakuna sapakama iskay watata unanchasqankurayku. Danielpa chunka hukniyuq capitulonpa chunka pichqayuq versiculonpim Paniumqa unanchasqa kachkan; kay versiculoqa utqaylla chayamunan domingo punchawmanta kamachikuyta unanchaykuq chunka suqtayuq versiculopa ñawpaqninpim kachkan, imaynam Cristo manaraq paqarimuptin 586 watapi hinaspa Cristo paqarimusqanmanta 70 watapi Jerusalén llaqtata tuñichisqankupas karqan, chay hinallataq. Paniumpi awqanakuywan Sidón llaqtata muyurispa harkasqankupa iskay wata pachanqa kay siqikunamanta sapa hukninta Danielpa chunka hukniyuq capitulonpa tawa chunka versiculonpi kaq pakasqa ñawpa kawsaymanmi yaykuchin.

Huk unancha

Jerusalem llaqtata iskaynin kutipi thuñichisqankupi muyurispa wichq'aykusqankunapi, profecíapa ñawpaq kaq ñan saywanqa huk unanchatam rikuchin; 66 watapi kaq Cestiuspas Ezekielpa warminpa wañuyninpas, iskayninku alfa unanchakunam karqaku. Lamechpas ñawpaq kaq ñan saywam, chayraykutaq, iskay testigopa willakusqanman hina, Lamechpas huk unancham. Paypa 777 watayuq kasqanqa kimsa kaqkunamanta huñusqa llalliq iglesiapa unanchantam rikuchin: huk profeta, huk sacerdote, huk reypas.

> Chaymantapas, samana p'unchawniykunatapas paykunaman qurqani, ñuqawan paykunapa chawpinpi huk unancha kananpaq, ñuqaqa paykunata ch'uyayachiq Apu kasqayta yachanankupaq. Ezequiel 20:12.

300 Wata

Setpa mirayninpi, Adanmanta yupasqa qanchis kaq Enocqa, 300 watata Dioswan purirqan, hinaspam hanaq pachaman apasqa karqan. ‘300’ nisqa yupayqa ñan kichariqkunapa 1843 watamanta kimsa pachak rikuchiq siqinkunapa, chaykunawan tupaq Millerpa qatiqninkuna kaq kimsa pachak willakuqkunapa, hinallataq Gedeonpa kimsa pachak runayuq awqaq huñunpa unanchanmi. Enocpas, Millerpa qatiqninkuna kaq willakuqkunapas, Gedeonpa kimsa pachak runankunapas pachak tawa chunka tawayuq waranqapa unanchankunam kanku. Sansonqa 300 atuqkunata hapispa iskay-iskaymanta kuska watarqan, chayhinapi 150 nisqa yupaytapas, kuska watasqa kaspa llapanpi kimsa pachakman chayaq huk unanchatapas riqsichispa.

> Hinaspa Sansón rispa kimsa pachak atuqkunata hap'irqan, ninachina k'aspikunatapas hap'ispa, chupankuta pura tinkuchirqan, sapa iskay chupa chawpimantaq huk ninachina k'aspita churarqan. Chay k'aspikunata ruphachispataq, filisteokunapa manaraq rutusqa mikhuy chakrankunaman atuqkunata kacharirqan; hinaspataq rutuspa q'utuchasqa mikhuykunatapas, manaraq rutusqa mikhuykunatapas, uvas chakrakunatapas, olivo sach'akunatapas ruphachirqan. Taripaqkuna 15:4, 5.

Apocalipsispa isqun kaq capitulonpi kaq Islam nisqamanta rimaq pichqa killa unayniyuq iskay profeciakunaqa “nina”wan “chupakuna” Islam nisqapa kayninta riqsichiqkuna kasqanta rikuchin.

> Hinaspam chay rikuchikuypi kawallukunatawan hawanpi tiyaqkunata kaynata rikurqani: ninamanta, jacinto rumimanta, azufremanta qasqu amachanakunayuqmi karqaku; kawallukunapa umankunañataqmi liyunkunapa umankunahina karqa; siminkumantataqmi nina, qusñi, azufre ima lluqsimurqa. Kay kimsawanmi runakunapa kimsa rakimanta huknin wañuchisqa karqa: siminkumanta lluqsimuq ninawan, qusñiwan, azufrewan. Imaraykuchus kallpankuqa siminkupim, chupankupipas kachkan; imaraykuchus chupankunaqa machaqwaykunahinam karqa, umayuqtaqmi karqa, chaykunawanmi kirinchanku. Apocalipsis 9:17–19.

Islampa atiyninqa paykunapa siminkunapipas chupankunapipasmi kachkan.

> Chupankutaq alacrankunapa chupan hina karqa, chupankupitaq tuksinankuna karqa; atiyninkuñataq pichqa killa runakunata ñakarichinankupaqmi karqa. Paykunapa hawanpitaq huk rey karqa; payqa mana sikinniyuq uchkupa angelninmi, hebreo simipi sutinqa Abaddon, griego simipiñataq Apollyon. Apocalipsis 9:10, 11.

Islampa ñak'arichinapaq wañuchinapaqpas atiyninqa paykunapa siminkunapipas chupankunapipas kachkan, chaykunataq siminkunamanta chupankunamantapas lluqsimunku.

> Chayraykum Señorqa huk p'unchayllapi Israelmanta umatawan chupata, k'allmatawan tuturatapas k'utunqa. Yupaychasqa machu runaqa umam; llullakunata yachachiq profetataq chupam. Imaraykuchus kay llaqtata umalliqkunaqa paykunata pantachinku; paykunapa pusasqankunataq tukuchisqa kanku. Isaías 9:14–16.

Islamwan Israelwanqa profecíaman hina t'inkisqa kanku, iskayninku Abrahampa churinkuna kasqankurayku; sapanka siq'ipiqa “uma” nisqaqa “machu, yupaychaypaq runa” nisqam, “chupa” nisqataq “llullakunata yachachiq profeta” nisqam. Islampaqmi llullakunata yachachiq ñawpaq profetaqa Mohammed. Koranqa Islampa ch'illikunkunata tanqaq llullakunapa unanchanmi; machu, yupaychaypaq runataq paykunapa políticapi umalliqninkunam. Islamqa suyuta kamachiqkunapa yachayninwan (simi) pusasqam; paykunaqa Koranpa llullankunawan (chupa) tanqasqam kanku. Samsonpa kimsa pachak atuqninkunaqa pichqa killayuq iskay huñuman rakisqa karqanku; chaykunaqa ninawan, q'usñiwan, asufriwanmi ñak'arichinqaku wañuchinqaku ima.

Nina, qusñi, asufri ima

Nina, qusñi, asufripas profeciapi kimsa angelkunapa kayninkunatam rikuchinku. Ñawpaq kaqwan qipa kaqqa ninapa rikchayninkunam. “Asufri” nisqa simipa sapinqa Diospa llipipiynintam

unancharin. Ninaqa huk willakuypa unanchanmi; qusñiqa chay willakuypa ruruchisqanmi, asufritaq chay willakuypa iñiyman tupaq kasqantam riqsichin. Kay kimsantinmi Apocalipsis chunka tawayuqpi kaq kimsa angelkunapa chiqap willakuyninman rikchachisqa llullakuna. Qillay qasqu waqaychanaqa nina, jacinto, asufri hinam rikuchikun. Chayqa sacerdotekunapa umalliqninpa qasqu pachanman rikchachisqa llullam. Sacerdotekunapa umalliqninpa qasqu pachanqa pachak tawa chunka tawayuq waranqatam runakuna kaq chunka iskayniyuq chanin rumikuna hina unancharin; chay rumikunaqa Urimwan Thummimwan unanchasqa Dios kaywanmi huñunasqa kanku. Ñawpa pacha jacintoqa tutayasqa anqas-yana, utaq yanaman rikchakuq kulli llimpiyuqmi karqa. Islampa qasqu waqaychananpi kaq jacintoqa Islampa siminkunamanta (estado), chupankunamantapas (iglesia) lluqsimuq qusñiwanmi tupakun.

Dioswan 300 watata kuska purisqan qhipaman Enochpa hanaq pachaman apasqa kasqanqa 300 yupayta ñawpaq kaq angelpa 1798 watapi chayamuq willakuyninwan tinkuchin. Ñawpaq kaq angelpa chay willakuyninqa 1840 watapi agosto killapa 11 ñiqin p'unchawninpi kallpachasqa karqan, Apocalipsis libropa isqun ñiqin capitulonpi kaq pisqa killamanta profecía hunt'akusqanwan. Chay capitulopi kaq pisqa killayuq iskay pachakunaqa siq'i patapi siq'ita churaywan hukllaman watasqa kachkanku. Pisqa ñiqin versículopi kaq pisqa killawan chunka ñiqin versículopi kaq pisqa killawan sapankanku pachak pisqa chunka watayuq iskay sapaq pachakuna kasqankuta hamut'ayqa ñaqhallaraqmi riqsisqa karqan. Chay chiqaq riqsisqa kaptinmi, Samsonqa atuqkunata iskay iskaymanta watarqan, pachak pisqa chunka atuq huñukunata ruwaspa.

Sansónpa profecía hina kaq willakuyninpi, (sutinqa “inti” niyta munan), Nínive llaqtapi maqanakuywan llavi unanchasqa kachkaptin uchkumanta lluqsimuq “qusñiqa” intita tutayaywan pakaykurqan. Milleristakunaqa, islam iñiypa uchkunmanta lluqsimuq qusñi intita pakaykusqanqa intiwan (Sansónwan) unanchasqa Cristopa allin willakuyninta pakay kasqanta allintam riqsirqanku. Sansónpa willakuyninwan Apocalipsis libropa isqun kaq capitulunmanta chunka hukniyuq kaq capitulunkama willakusqa islamwanqa wakin tinkunakuykunapas kanmi.

Kimsa yupayqa Sansónpa kawsayninpa willakuyninpim rikurin: kasarakuy raymiman waqyasqa runakunaqa watuchita kimsa p'unchay ukhupi paskanan karqan. Sansónqa kimsa warmikunawanmi tupan: Timnamanta warminwan, qullqirayku qharikunawan puñuq warmiwan, Dalilawan ima. Apupa Espiritunqa kimsa kutitam Sansónman hamun: leónwan tinkusqanpi, Ascalónpi, Lehipipas. Sansónqa Dalilaman chiqapta manaraq willaspa, kimsa llulla kutichiykunatam qun. Kimsa yupayqa Dios kaytam unanchan, hinallataq amarupa, sallqa uywapa, llulla profetapa ima tukupayasqa dios kaynintapas, atipaq iglesiapa kimsa t'aqayuq kaynintapas.

Kimsa chunkaqa sacerdotepa yupayninmi, Sansónpa sawakuynin raymimanqa kimsa chunka masikunatam pusarqaku. Hinaspam Sansónqa, minkasqa runakuna watuchinta watuyta atiptinkuqa, kimsa chunka sabanakunatawan kimsa chunka pachakunatawan qunanpaq apustarqa. Watuchinmanta wasanchasqa kaspam Sansónqa apustasqanta paganapaq Ascalón llaqtamanta kimsa chunka qarikunata wañuchirqa. Kimsa chunka yupayqa 300 yupaypa profeciapi chunka rakimanta huk rakininmi; Enocpa kimsa pachak wata Dioswan kuska purisqanwan tupaspa, Sansónpa hapisqan, pachak pichqa chunka iskay iskay huñukunaman watasqan kimsa pachak atuqkunaqa Apocalipsis qillqapa isqun kaq capitulonpi pichqa killamanta rimaq iskay

profeciakunawanmi tinkunku; chay iskay profeciakunaqa siqipa hawanpi siqi nisqa ruray ñanwanmi tinkichisqa kanku. Kimsa pachakqa kimsa waranqapa profeciapi chunka rakimanta huk rakininmi; kimsa waranqataq puchuqkunatam unanchan, Pentecostéspi iñiqman tukusqakunawan unanchasqa chanin puchuqkunaña kachun, utaq qurimanta rurasqa uña turuta yupaychaspa Diospa contranpi hatarisqanku pachapi Leví ayllumanta runakunapa wañuchisqankunawan unanchasqa mana chanin puchuqkunaña kachun.

Quri uña waka rayku hatarikuypas Pentecostés punchawpi iñiqman tukuqkunapas, profeciapa nisqanman hina, utqaylla chayamunan domingo punchaymanta kamachikuypi tinkunku. Huk puchuq huñum Diospa rimanakuyninpi kaq llaqtanmanta huk puchuq huñuta, hinallataq Diospa rimanakuyninpi kaq llaqtanpa kanchanmanta hawapi kaqkunamanta huk puchuq huñuta unanchan. Sansónpa willakuyninpi kimsa waranqamanta ñawpaq kaq rimayqa filisteokunata hawkayachinankupaq Sansónta wataspa apakuq judíokunamantam; iskay kaqñataq filisteokunamantam. Taripayqa Diospa wasinpi qallarin, chaymantañataq Babiloniapi kachkaqraq chunka hukniyuq horapi llamkaqkunaman chayan. Sansónpa willakuyninqa kimsa waranqapa huk puchuq huñuta unanchasqantam takyachin, hinallataq taripay rurakuypa qatipanakuynintapas takyachillantaqmi. Enocqa kimsa pachak watata Dioswan purirqan, chaywanmi Diospa rimanakuyninpi kaq llaqtanmanta wañuyta mana malliq puchuq huñuta unanchan. Chay puchuq huñuqa Apocalipsis qillqapa qanchis kaq capitulonpi hatun runa huñuwan tupachispa chikanyachisqa pachak tawa chunka tawayuq waranqam.

300-pa chunka kaqninmi 30, chayqa sacerdotepa unanchanmi; hinallataq, kimsa yupayqa, kimsa chunkapa chunka kaqnin kaspa, Dios kimsantinta unanchan, hinallataq dragonpa, bestiapa, llulla profetapa llulla dios kimsantintapas. Kimsaqa atipaq iglesiapa kimsaman rakisqa kaynintapas unanchan; chay iglesiataqa kimsa chunka watayuq kachkaspa kamachiyta qallariq rey David, kimsa chunka watayuq kachkaspa sirviyta qallariq sacerdote José, hinallataq chunka qanchisniyuq kaq jubileo muyuypa kimsa chunka kaq watanpi iskay chunka iskayniyuq wata unayniyuq ministerionta qallariq profeta hinaspa sacerdote Ezequiel unanchanku. Sacerdote hinaqa, kimsa chunka watayuqmi kanman karqa.

Profeta, sacerdote, rey hina rikuchisqa kinsa unanchayuq kaqkunamanta sapa hukninmi muyurispa hark'ayta qallariq ñan unanchapi Diospa qanchis ñiqin p'unchaw samana p'unchawpa sellonta chaskin. Wañuymanta iskay testigoqa, 66 watapi Jerusalén llaqtapa thuñichisqa kasqanpa yanapaq testigonwan kuska, muyurispa hark'aypa ñan unanchan huk ‘unancha’ kasqanta chiqanchiq kinsa testigota qunku.

Tikraypa Ñan Unanchan

Muyuykuspa hark'ay qallariptinqa, Lamechpa unanchasqan hina, Diospa kimsa t'aqayuq atipaq iglesianqa sellowan chimpusqa kan. Ezekielpa warminpa wañuyninqa chay kikillan ñan unanchapi ñawpaq rimanakuypa llaqtan hunt'asqata qhipaman saqisqa kasqanta rikuchin. Chay ñan unanchan Laodiceamanta Philadelphiaman tikrakuyta rikuchin; chay tikrakuyqa maqanakuq iglesiapa atipaq iglesiaman tikrakusqan hinapas unanchasqa kan, chay hinapin iglesiaqa qanchisninmanta kaq pusaq ñiqin iglesiaman tukun. Kimsa ñiqin angelpa millerista ñawpa kawsayninpi, 1844 watapi

octubre killapa 22 p'unchawninmanta 1863 watapi hatariykuykama aypaq pachapi, chay ñan unanchaqa 1856 watapa pachanta rikuchirqan; chaypachapin Jameswan Ellen Whitewan iskayninku chay kuyuyta Laodicea kaq hina riqsichiyta qallarirqaku. 1856 watapiqa Philadelphia kaq millerista kuyuyqa Laodicea kaq millerista kuyuyman tikrakurqan. Qanchis wata qhipamanqa Laodicea kaq millerista kuyuyqa tukukurqan, chay kuyuy Laodicea kaq Qanchis Ñiqin P'unchaw Adventista iglesiaman tukuptin.

Chay ñan saywapa ñawpaq rikchayninmi 313 watapas; chay watapim Smyrna iglesia tukukurqan, Pergamus iglesiataq qallarirqan. 1856 watapi chanin Philadelphia iglesiamanta mana chanin Laodicea iglesiaman tikrayqa, 313 watapi chanin Smyrna iglesiamanta mana chanin Pergamus iglesiaman tikraywanmi kuska tupan; chay tikrakunan pachapas chay ñan saywapa huk unancha kasqantam riqsichin. Muyuykuspa wichqayqa huk unanchawanmi qallarin, askha testigokunapa chiqaqchasqanman hina. Pachak tawa chunka tawayuq waranqa runakunamanta huñusqa kimsa kaq angelpa kuyuriynin Lamechpa wañuyninpi sellowan chimpusqa kaptinqa, paykunaqa sellowan chimpusqa, hunt'asqata hukllachasqataqmi kanku, wiphala hina huqarisqa kaspanku; imaraykuchus muyuykuspa wichqaypa profeciaman hina ñiqichayninpa ñawpaq kaq ñan saywanqa huk unancham.

John Palaiologospa wañukuyninqa Islampa ñanpi unanchanta riqsichin, Islam inti lluqsimuy lawpi kaq Romata kallpawan kamachisqanman churaqtin. Jerusalénpa muyuykusqa kasqanwan thunichisqa kasqanqa Babiloniawan Romamanta iskay testigota qun. Ezequielpa huk wata kuskanniyuq pachanqa chinchay lawpa reyninpa watasqa runankuna kanankupaq pusasqa kanankumanta yuyaychakuq willakuyta rikuytapas uyariytapas mana munaq Laodicea runakunatam unanchan. Cestiuspa unanchanqa chinchay lawpa reyninmanta qispikuq Filadelfia runakunatam unanchan. Chay iskay unanchakunaqa ukupi kaq profecía willakuymantam riman, Lamechpa 777 yupaynin rimasqan hinalla. Siqi hawanpi siqi, huk t'aqa runakunaqa muyuykuypi watasqa kayman apasqa kanku, huk t'aqa runakunataq chinchay lawpa reyninpa makinmanta qispikunku.

John Palaiologospa wañuyninqa hawa kaq profecía willakuytam unanchan, Lamechpa unanchasqan runakuna sellasqa kasqanku ñan unanchapi Islam iñiypa ima rurayniyuq kasqanta riqsichispa. Jerusalem llaqtapa muyuykusqa kayninpi, thuñichisqa kayninpipas ayqiyta atisqakunapas hap'isqa kaqkunapas, muyuykusqa kaywan tupaq profecía pachapa alfa ñan unanchanpipuni runapa imayna kaynin rikhurimusqanta kallpachaspa rikuchinku. Chay iskay t'aqa runakunataqa iskaynin Lamechkuna unanchanku. Huk t'aqaqa Nashvilleman yuyaychay willakuyta qun, huknin t'aqataq chayta ruwayta mana munanchu.

> Hinaspam Señorqa payta nirqa: Chayrayku, pipas Cainta wañuchispaqa, qanchis kutitam aynikuywan muchuchisqa kanqa. Hinaspam Señorqa Cainpi huk unanchata churarqa, pipas tarispan mana wañuchinanpaq. Génesis 4:15.

Kutipakuypa unanchan

Caínqa kutipakuyninpa ch'inpuntam chaskirqan. Kutipakuyninpa ch'inpunqa runakunaman paqta nispa yuyaychayhinam hamut'asqa karqan: Caínta wañuchinkuman chayqa, Diospa qanchis

kutiman mirachisqa taripaynintam chaskinkuman. Huk hamut'ayman hinaqa, chay ch'inputaqa Caínta amachanpaq Diospa qusqan hinam hamut'ayta atikun; ichaqa profecíaman hinaqa, Bibliapa qhipa qillqanpi kaq kutipakuymanta paqta nispa yuyaychaq ch'inpuwanmi tupan. Omega qillqa kaq Apocalipsispi sallqa uywapa ch'inpunqa, alfa qillqa kaq Génesispi Caínpa kutipakuyninpa ch'inpunwanmi ñawpaqmanta unanchasqa karqan. Caínpa ch'inpunpi mana chiqanmanta nisqa yuyaychayqa kaymi: Diosqa Caínhina sunquyuq kasqanta rikuchiq pitapas mana chaskinqachu, taripanqataqmi. Caínman churasqa ch'inpuqa sallqa uywapa ch'inpunwanmi tupan, chay yuyaychaytaq wawqinta wañuchispa Caínpa kutipakusqanta ama yachapayanapaq kamachikuyta kallpachan; chay kutipakuyqa Apocalipsispi sallqa uywapa rikch'aynin hinam rikuchisqa kachkan. Caínpa ruwasqanta yachapayayqa Caínpa rikch'ayninta kamaymi. Caínmanqa qanchis kutiman mirachisqa hunt'achinapaq taripaymi qusqa karqan, Caínmanta suqta kaq miraypiqa Lamechqa taytanpa huchanta yapamanta ruwasqanta, ichaqa paypa taripayninqa qanchis kuti qanchis chunka kananta ima riqsirqan.

> Hinaspam Lamechqa Adah, Zillah sutiyuq warminkunata nirqa: Kunkayta uyariychik; Lamechpa warminkuna, rimayniyta uyaripaychik: imaraykuchus ñuqata kirichawasqanraykum huk qarita wañuchirqani, huk waynatapas ñuqata nanachiwasqanrayku. Sichus Cainrayku qanchis kutita kutichikunqa chayqa, Lamechraykuqa chiqapta qanchis chunka qanchisniyuq kutitam kutichikunqa. Génesis 4:23, 24.

Ñawpaq versículoqa Diospa Siminpi yupaykuna mirachiywan rikuchisqa kasqan kimsa kutillamanta ñawpaq kaqmi. Qhipa kaqqa ñawpaq kaq hinallataqmi.

> Chaymi Pedroqa Jesusman asuykuspa nirqan: Apuy, ¿ñuqapi huchallikuptinqa wawqeyta hayka kutikamataq pampachanay? ¿Qanchis kutikamachu? Jesusmi payta nirqan: Manam qanchis kutikamachu niki, aswanqa qanchis chunka kuti qanchis kutikama. Mateo 18:21, 22.

Qanchis chunka kuti qanchisqa tawa pachak isqun chunkam, hinallataq chuya ñawpa kawsaypiqa tawa pachak isqun chunka watayuq kimsa pacha kan, hinaspa sapa hukninmi huk prueba pachata unancharin. Chuya wasipaq, reykunapaq, hinallataq awqaq huñupaq tawa pachak isqun chunka watam unanchasqa kachkan. Reykunapaq kaq pachaqa Cristo manaraq paqarimuqtin 1097 watapi Saulpa hawisqa kasqanwanmi qallarirqan, hinaspam Nabucodonosorpa ñawpaq kaq llaqta muyuykuyninkama mastarikurqan; chaypim, Cristo manaraq paqarimuqtin 607 watapi, Danielqa preso hina apasqa karqan.

Santuariopaq qusqa tawa pachak isqun chunka watayuq mallipana pachaqa, Cristo manaraq paqarimuptin 1006 watapi Salomonpa yupaychana wasin Diospaq sapaqchasqa kasqanwanmi qallarirqan, hinaspa Cristo manaraq paqarimuptin 516 watapi llaqtankumanta qarqusqa kasqankumanta kutimusqanku qhipapi sayarichisqa yupaychana wasi Diospaq sapaqchasqa kasqankamam karqan. Awqaq huñupaqtaq, tawa pachak isqun chunka watakunaqa Cristo manaraq paqarimuptin 457 watamanta Cristo paqarimusqan qhipapi 34 watakamam karqan.

Cainpa qanchis kuti taripaymanta yuyaychaq willakuyninwan unanchanmanta qallarispa, Lamechpa qanchis chunka kuti qanchis kaqninkama chayayqa, tawa pachak isqun chunka watayuq mallisqa kay pachata unanchan. Cainpa unanchanwan rikuchisqa kutipakuyqa aswan aswanta

yapakuspa riq hina rikuchikun, Diospa lloqllata apachimunanpaq yuyayninwan tupaspa.

> Hinaspam Dios rikurqa kay pachapi runakunapa millay kaynin ancha hatun kasqanta, sunqunkupa yuyayninmanta paqariq tukuy yuyaychasqanku sapa kuti mana allinlla kasqantapas. Hinaspam Señor llakikurqa kay pachapi runata ruwasqanmanta, sunqunpitaq nanachikurqa. Hinaspam Señor nirqa: Kamasqay runatam kay pachapa hawanmanta chinkachisaq; runakunatapas, uywakunatapas, pampanta aysakuqkunatapas, wayrapi pawaq pisqukunatapas; paykunata ruwasqaymantam llakikuni. Génesis 6:5–7.

Cainpa suqta kaq mirayninpi kaq Lamechqa, Sethpa mirayninpi kaq Lamechmanta huknirayta, mana kasukuspa hatariqkunapa señalasqa huñun hinam rikuchisqa kachkan. Iskaynin Lamechkunapa willakuyninkunaqa pruebapi kay pachapa tukukuynintam riqsichinku: hukninmi 490 yupayta rikuchisqanwan, huknintaq wañukuyninwan. Iskayninpim yupaykunapa unanchaynin kachkan, chayqa atipaq iglesiapa kimsa rakimanta huñusqa kayninwan chiqallata tinkisqam. Cainpa Lamechninqa reykunapaq, santuariopaq hinallataq ejercitopaq 490 watayuq kimsa pachakunawanmi tupan; Sethpa Lamechninpitaq profetapaq, sacerdotepaq hinallataq reypaq qanchis yupaypa sellon kachkan. Sethpa Lamechninqa Apocalipsis chunka tawayuqpi kaq kimsa angelkunapa iskay kaqninmi, Cainpa Lamechnintaq bestiamanta, rikchayninmanta, señalmanta hinallataq sutinpa yupayninmanta paqtataq nispa willakuyta riqsichiq kimsa kaq angelmi. Apocalipsis chunka tawayuq, 9/11 versiculokunaqa Cainpa ñakayninta chaskiqkunatam riqsichinku.

> Kimsa kaq angelpas paykunata qatispa sinchi kunkawan nirqan: Pipas chay manchakuypaq uywatapas paypa rikchaynintapas yupaychaspa, urkunpi utaq makinpi paypa unanchanta chaskin chayqa, payqa Diospa piñakuyninpa vinonta upyanqa, chay vinoqa mana imawanpas chaqrusqam paypa sinchi piñakuyninpa qirunman hichasqa kachkan; chuya angelkunapa ñawpaqninpi, Uña Uwihapa ñawpaqninpipas ninawan azufrewan ñakarichisqa kanqa: Ñakariyninkupa qusninqa wiñay-wiñaypaq wicharin; chay manchakuypaq uywatapas paypa rikchaynintapas yupaychaqkunaqa, sutinpa unanchanta chaskiqkunapas, manam punchawpas tutapas samayniyuqchu kanku. Apocalipsis 14:9–11.

Apocalipsis 15:2 nisqanqa Sethpa mirayninmanta kaq Lamechpa pikunata unanchasqanta riqsichin:

> Hinallataqmi rikurqani ninawan chaqrusqa qispimanta mama qucha hinata: chay sallqa uywata, paypa rikchayninta, paypa unanchanta, paypa sutimpa yupaynintapas atipaqkunataqmi chay qispimanta mama qucha patapi sayachkarqaku, Diospa arpaninkunayuq. Apocalipsis 15:2.

Sethpa mirayninmanta Lamechqa wañuyninwanmi wichqasqa punkuta unanchan. Cainpa mirayninmanta Lamechqa tawa pachak isqun chunka wata malliypaq qusqa pachapa wichqasqa punkunta unanchan. Cainpa unanchanqa, profecíawan tupaq kimsa hatun kayninkunata rikuchiq sunqu kaymanta paqtataq niq kunakuy hinam qawasqa kanan karqan. Payqa Diospa kamachisqanman hina Diosta yupaychayman yaykuyta mana munarqanchu; chikikuyninmanta sinchi piñakuyta rikuchispa sullka wawqinta wañuchirqan, kimsa kaqpitaq, huchanmanta kutirikuyta mana munarqanchu.

Cainqa Chunka Kamachikuykunapa huk ñiqin tablapi kaq kamachikuykunata sarunchasqaña karqan; chay tablaqa runakunapa Dioswan apanakuyninkuta riqsichin, iskay ñiqin tablañataq runakunapa runamasinkunawan apanakuyninkuta riqsichin. Kutipakuyninpa unanchaqa kamachikuyta mana kasukuq, huchanmanta mana wanakuq kasqanta riqsichirqan. Cainwan Lamechqa ñam chayamunan domingo punchawmanta kamachikuypi kimsa ñiqin angelpa wichqasqa punkunta unanchanku. Enoch, Methuselah, Lamech, Noah ima Enochwan unanchasqa huk ñiqin angelpa chayamuyninwan qallariq historiata unanchanku; chaypiqa Lamech iskay ñiqin angel hina chayamun, Methuselahñataq iskay ñiqin angel hina kaq Lamechpa willakuyninta kallpachaq chawpi tutapi qapariy hina chayamun, chaymantataq Noahqa kimsa ñiqin angel hina lloqllapa wichqasqa punkunta riqsichin.

Lamechqa hatun yaku lluqlla hamunanmanta pichqa wata ñawpaqtam wañurqan, chay wañuyninmi pisi pachallamanta chayamunan domingo punchawta waqaychanapaq kamachiywan punku wichqakunanmanta unanchapi pichqa wata ñawpaq kaq pachata rikuchin. Lamech 777 watayuq kaspa wañusqan pachapim atipaq iglesiata sellowan markayqa tukukun. Chaymanta, arcapa punkun kay pachapa kamachikuyninkunata yalliq atiwan wichqasqa kasqanmanta qanchis punchaw ñawpaqta, uywakunaqa arcaman yaykuyta qallarirqanku.

Matusalén wañusqan p'unchawqa chay qanchis p'unchawkunamanta huk ñiqinmi karqan. Punku wichq'akunanpa ñawpaqninpi qhipa yuyaychayqa iskay t'aqayuq willakuymi karqan: uywakunata rikuchiy, chaywan kuskataq hayk'aqpas wañusqa llapan runakunamanta aswan unay kawsasqa runapa tukuy kawsayninpi willakusqa profecíapa hunt'akuynin. Chay profecíaqa Matusalén sutipin kachkarqan, chay sutitaq ‘pay wañuqtin, chayamunqa’ ninanmi.

Llapa runakunapaq qhipa kaq yuyaychay willakuyqa, profeciapa mañakusqanman hina, iskay t'aqayuq willakuy kananmi, imaynan uywakunapa qanchis p'unchaw astakuynin, Enocpa churinpa sutinwan willasqan profecíata hunt'aq Matusalenpa wañuyninwan qallarispa, rikuchin hinata. Uywakunapa qanchis p'unchaw astakuyninqa Matusalenpa wañuyninpa astakuq uywakunapawan iskay t'aqayuq willakuynin kimsa ñiqin angelpa sello churaq willakuynin kasqantam sut'inchan. Jesusqa tukukuyta qallariywanmi sapa kuti rikuchin, Apocalipsispitaq, Apocalipsis chunka pusaqniyuq capitulopi kaq kimsa ñiqin angelmanqa tawa ñiqin versiculopi kaq iskay ñiqin kunkam huñukun, imaynan chawpi tutapi qapariy iskay ñiqin angelpa willakuyninman huñukurqan hinata. Qhipa kaq yuyaychay willakuyqa ukhupaqpas hawapaqpas willakuy hinam sapa kuti riqsichikun, imaynan Apocalipsis libropi iglesiakunapa sellokunapawan profecíapi t'inkinakuynin rikuchin hinata. Daniel chunka hukniyuq capitulopi qhipa kaq yuyaychay willakuyqa chinchay lawmanta inti lluqsimunan lawmantawan willakuymi. Noepa pachanpiqa Matusalenwan astakuq uywakunawanmi iskay t'aqayuq qhipa kaq yuyaychay willakuy karqanku.

777 yupaywan chimpusqa Lamechpa wañuyninqa llaqtata muyuriykuspa harkaypa qallariyninwanmi tupan; chay pachapim Ezekielpa warmin wañurqan. Chaypim Sethpa mirayninwan unanchasqa iñiypi takyaqkunaqa sellasqa kanku, chaypitaqmi Cainpa mirayninwan unanchasqakunaqa chay chimpunta chaskinku. Enochqa Adammanta yupaspa qanchis kaqmi karqan, hinaspa pusaq yupaywan unanchasqa qhipa kaq miraywanpas ñawpaq kaq miraywanpas tukuq pachapi alfa ñan chimpunta unancharin. Iskaynin Lamechkunam tanteasqa kay pachapa

tukukuyninta rikuchinku, Lamechpa wañuynintaqmi llaqtata muyuriykuspa harkaypa qallariyninpi tanteasqa kay pachapa wichqasqa punkunta unancharin.

Enochqa profecíakunapi willasqa historiapa alfanmi karqa, hinaspaqa, profecíapa mañakusqanman hina, profecíakunapi willasqa historiapa huk omeganta riqsichinanmi karqa. Chay omegapa unanchanqa ñawpaq pachamanta musuq pachaman wañuyta mana mallispa pasaq pusaq almakunam. Enochpas chay pusaq almakunapas, musuq allpaman chayanankupa ñawpaqninpiqa, manam wañuyta rikurqakuchu. Ñawpaq pachaqa animalkunapa astakusqanku qanchis punchawpim tukukurqa, musuq pachaqa mana parasqan qanchis punchawwanmi qallarirqa. Chaymantaqa, 17 kaq punchawmanta qallarispa, pichqa killantin parallam karqa, chay pichqa killa tukukuyninpi, chunka qanchisniyuq kaq punchawpi, Diospa parata harkanan kama.

Pichqa killa

Apocalipsispa isqun kaq capítulonpi pichqa killamanta iskay testigo kan, hinallataq chay capítulopi pachata rikuchiq kimsa sapaq profecía kan. Ñawpaq pichqa killaqa pichqa kaq versículopi rikuchisqa kachkan; iskay kaq pichqa killaqa chunka kaq versículopi kachkan, kimsa pachak isqun chunka hukniyuq watawan chunka pichqayuq p'unchaytaq chunka pichqayuq kaq versículopi tarikun. 5, 10 hinallataq 15 kaq versículokunaqa, profecíapi rikuchisqa pachaq qallariyninpi pichqa killamanta iskay testigowan, Islammanta pachata rikuchiq profecíata sut'inchanku. 5 kaq versículowan 10 kaq versículoqa iskayninkum pichqa killa unayniyuq pachata sut'inchanku; chayrayku, siq'ita siq'i hawanpi churaspa, pichqa kaq versículowan chunka kaq versiculoqa yapakuspa chunka pichqayuqman chayanku. Chayqa, ñawpaq pichqa killaqa 15-mi, kimsa pachak isqun chunka hukniyuq watawan chunka pichqayuq p'unchaytaq 15 kaq versículopi rikuchisqa kachkan. 5, 10 hinallataq 15 kaq versículokunapa ñiqichakuyninwan wakichiyninqa chunka pichqayuq nisqa iskay yupayta sut'inchanku; kuska yapakuspa chunka pichqayuqman chayaq ñawpaq iskay versículopim pachak pichqa chunkayuq wata unayniyuq pachata rikuchiq iskay profecía kan.

Chunka pichqayuq kaq versículoqa kimsa pachak isqun chunka hukniyuq watawan chunka pichqayuq punchaw unayniyuq pachamanta profecíata riqsichin. Cristoqa chunka pichqayuq yupayta kimsa versiculokunapi awarqa, hinallataq chay kikin versiculokunapi ñawpaqmanta willasqa pachata hapispa, pichqa kaqwan chunka kaq versiculokunata yapaspa rikuchisqa 15 yupayta sapaqcharqa, chunka pichqayuq kaq versiculowan tupachispa chunka pichqayuq yupayta iskay kutita rikuchinanpaq. Chaymantataq Cristoqa huknin hukninwan tinkisqa llapan kimsa profecíakunata chunka pichqayuq punchawwan tukuchirqa.

Kay capitulupa kichananqa 627 watapi Ninevehpi ruwasqa maqanakuymi; chaymanta pichqa wata qipaman, 632 watapi, Mohammed wañurqan, chaymi pichqa killamanta ñawpaq kaq profecíata qallarichin. Mohammedpa wañuyninmanta chunka wata qipamanmi Persiapa awqaq huñunkuna tukuchisqa karqanku, Persiawan Rome nisqa iskaynin atiyniyuq suyukuna atipasqa kanankumanta Mohammedpa ñawpaqmantaraq willakusqanman hina. Chayraykum Apocalipsispa isqun kaq capitulunqa historiapa huk ñanninta qatispa, Persiawan Romepa Ninevehpi maqanakuyninwan qallarin. Chaymanta pichqa wata qipamanmi Mohammed wañun, chaywanmi pichqa kaq

versiculopi rikuchisqa pachak pichqa chunka wata qallarin. Chunka wata qipamanmi, 642 watapi, Persiaqa Nahavandpi maqanakuypi atipasqa kan. Islamqa Nahavandpi maqanakuyta “atipaykunapa atipaynin” nispa suticharqan. Apocalipsispa isqun kaq capitulunpa ñawpaq chunka pichqayuq watankunaqa pichqa watayuq pachata, chaymantañataq chunka watayuq pachata rikuchinku. Pachapa unayninmanta qipa kaq profecíaqa 1840 watapi agosto killapa 11 kaq punchawninpi tukukurqan. Chay pasakuymanta chunka punchaw ñawpaqta, Josiah Litchqa Otomano suyupa aswan hatun kamachiy atiynin tukunanmanta musuqyachisqa ñawpaqmanta willakuyninta qillqapi riqsichirqan. Apocalipsispa isqun kaq capitulunpi Islampa qipa chunka pichqayuq punchawninkunaqa Josiah Litchpa llamkayninwanmi pichqa punchawman, chaymantañataq chunka punchawman rakisqa kanku, imaraykuchus Jesusqa tukukuyninta qallariyninwan sapa kuti rikuchin.

Kaykunamantaqa hamuq qillqapim rimayta qatisunchik.